

Powstanie Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej i jego implikacje

Wprowadzenie

Naddniestrze (Pridniestrowie) stanowi terytorium położone w południowo-wschodniej części Europy, na północ od Morza Czarnego, na granicy między Mołdawią i Ukrainą. Swoim obszarem obejmuje pas ziemi o długości ok. 200 km i średniej szerokości ok. 12–15 km (w największym punkcie wynosi 6 km, w najszerszym zaś 38 km), rozciągający się wzdłuż lewego brzegu rzeki Dniestr wraz z prawobrzeżnym miastem Bendery (dawniej Tighina). Powierzchnia regionu wynosi ok. 4163 m² i zamieszkiwana jest przez ok. 555 tys. ludzi. 2 września 1990 r. Naddniestrze ogłosiło niepodległość oraz podjęło wszelkie kroki formalne, niezbędne do utworzenia odrębnego, niezależnego państwa – obecnie Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej (mołd. *Република Молдовеняскэ Нистрянэ*, ros. *Приднестровская Молдавская Республика*, ukr. *Придністровська Молдавська Республіка*). Od ponad ćwierćwiecza Naddniestrze pozostaje jednakże państwem faktycznym (*de facto* państwem, quasi-państwem), nieuznanym przez zdecydowaną większość społeczności międzynarodowej, gdyż jego uznania dokonały jedynie trzy inne *de facto* czy też quasi-państwa: częściowo uznawane przez społeczność międzynarodową Abchazja i Osetia Południowa oraz nieuznawany przez nikogo Górny Karabach. W stosunkach międzynarodowych jest wciąż traktowane jako region autonomiczny Republiki Mołdawii o specjalnym statusie. Niemniej jednak w prawie międzynarodowym nie istnieją żadne przepisy, które jednoznacznie pozwoliłyby potwierdzić lub zanegować państwowość Naddniestrza.

Secesja Naddniestrza w 1990 r. wcale nie zlikwidowała napięcia, które kumulowało się w długim okresie i odżywało co pewien czas w tym regio-

---

* Prof. dr hab. **Viktoriya Serzhanova** – Kierownik Katedry Ustrojów Państw Europejskich Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, viktorija@univ.rzeszow.pl.

nie. Z uwagi na swoje położenie geograficzne i osobliwość tego terytorium wynikającą z wielonarodowościowego charakteru i bycia od wieków stałym pograniczem państw i narodów wielokrotnie w swojej historii politycznej Naddniestrze stawało się zarzewiem konfliktów, zwłaszcza między sąsiadującymi w różnych okresach jego historii państwami. Owe konflikty były powodowane chęcią zachowania wpływów na tym, choć bardzo niewielkim, lecz zawsze mającym znaczenie strategiczne pasie ziemi, stanowiącym przecież jakże mały punkt na mapie Europy.

Proces powstawania Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej, tworzenie jej konstytucji, aparatu państwowego i administracyjnego, a także, a może nade wszystko, problem uznawania czy raczej nieuznawania jego niepodległości i suwerenności przez społeczność międzynarodową to ogromnie interesujące zagadnienia o charakterze wielo- i interdyscyplinarnym, mieszczącym się w obszarze badawczym zarówno z zakresu nauk prawnych i politycznych oraz teorii państwa, jak i stosunków międzynarodowych oraz studiów europejskich. Problematyka ta wciąż budzi sporo kontrowersji, tym bardziej że z perspektywy teorii państwa oraz prawa konstytucyjnego Naddniestrze, podobnie jak większość innych państw nieuznawanych¹, spełnia wszelkie kryteria niezbędne dla powstania nowego państwa. Posiada ono swoją ludność (choćby pojęcie to nie do końca jest tożsame z posiadaniem odrębnego narodu i realizacją przysługującego mu prawa do samostanowienia²), terytorium oraz władzę publiczną, a nadto jednostronnie ogłosiło niepodległość, aspirując do dysponowania wszelkimi atrybutami suwerenności. Zupełnie inaczej problem ten przedstawia się natomiast z punktu widzenia prawa międzynarodowego, gdyż dalszy byt tego tworu determinowany jest uznaniem go przez społeczność międzynarodową. W związku z powyższym sprawa statusu Naddniestrza wciąż pozostaje niejednoznaczna i trudna do rozstrzygnięcia w praktyce³.

---

¹ W najnowszej historii znane są przypadki ponad 30 państw nieuznawanych, utworzonych po 1945 r. Do państw nieuznawanych współcześnie zaliczanych jest kilka. Są nimi zarówno kraje, które nie zostały uznane przez żadnego z członków Narodów Zjednoczonych, jak np. Górny (Górski) Karabach, Somaliland czy Państwo Islamskie, jak i te uznane częściowo przez jedno lub kilka państw, jak np.: Abchazja, Osetia Południowa (uznane przez cztery państwa: Rosję, Nikaragwę, Wenezuelę i Nauru) czy Cypr Północny (uznany jedynie przez Turcję), bądź też kilkadziesiąt państw, jak chociażby wspomniany przypadek Kosowa czy Republiki Chińskiej.

² O realizacji prawa do samostanowienia narodu zamieszkującego Naddniestrze por.: Л.Н. Головченко, *Приднестровье: проблема реализации права на самоопределение народа, проживающего на территории Республики*, „Наука и современность”, № 27/2014, s. 270–274.

³ O problematyce statusu Naddniestrza w różnych wymiarach w literaturze polskiej por.: A. Gil, *Naddniestrzańska Republika Mołdawska jako element przestrzeni politycznej Europy Środkowo-Wschodniej*, Lublin 2005, passim; M. Kosienkowski, *Federacja Rosyjska wobec*

Ten nadzwyczaj interesujący z perspektywy teorii państwa i prawa międzynarodowego kazus niezmiennie stanowi obszar sporów teoretyków państwa, znawców prawa międzynarodowego, badaczy nauk politycznych oraz stosunków międzynarodowych. By móc podjąć próbę jednoznacznego określenia statusu prawnego Naddniestrza, niezbędne wydaje się zbadanie jego genezy, w szczególności zaś procesu tworzenia niepodległej Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej oraz jego dalszej ewolucji, skutków tegoż, a także ewentualnych przyszłych perspektyw. Może to w konsekwencji pozwolić na wysunięcie w miarę wiarygodnych wniosków w tej materii.

Niniejsze opracowanie stanowi pewien początkowy etap badań nad statusem prawnym Naddniestrza i ma na celu analizę procesu tworzenia niepodległego państwa na ziemiach naddniestrzańskich, co w połączeniu z kolejnymi etapami badań nad ustrojem Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej, a także jej relacjami z innymi państwami oraz organizacjami międzynarodowymi i ponadnarodowymi, może doprowadzić do wiarygodnych wniosków w tej materii w późniejszych stadiach badawczych. Przedmiotem tego opracowania jest zatem analiza historyczna i formalno-prawna początków kształtowania się niepodległego państwa, jego najnowszej historii politycznej i ustrojowej oraz jego ewolucja w szczególnie ważnym dla kształtowania się państwowości regionu okresie, jakim bez wątpienia pozostaje koniec XX i początek XXI w.

Warto też podkreślić, że historia polityczna oraz geneza państwa naddniestrzańskiego jest niezwykle interesującym obszarem badawczym

---

Naddniestrza, seria wydawnicza: *Analizy Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 21, red. J. Kłoczowski, A. Gil, Lublin 2009, passim; idem, *Naddniestrzańska Republika Mołdawska: determinanty przetrwania*, Toruń 2010, passim; idem, *Ukraina wobec Naddniestrza*, seria wydawnicza: *Analizy Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 27, red. J. Kłoczowski, A. Gil, Lublin 2009, passim; J. Solak, *Mołdawia – republika na trzy pęknięcia: historyczno-społeczny, militarny i geopolityczny wymiar „zamrożonego konfliktu” o Naddniestrze*, Toruń 2009; idem, *Konsekwencje zamrożonego konfliktu o Naddniestrze dla bezpieczeństwa europejskiego*, dodatek do „Zeszytów Naukowych Akademii Obrony Narodowej”, Warszawa 2010; R. Czachor, *Niepodległe, nieuznawane. Perspektywy rozwiązania problemu statusu nieuznawanych republik na obszarze postradzieckim*, „Stosunki Międzynarodowe”, nr 69–70/2011. W literaturze rosyjskojęzycznej warto sięgnąć do: Н.В. Бабилунга, Б.Г. Бомешко, П.М. Шорников, *Государственность Приднестровья: история и современность*, Бендеры 2007; *Бессарабский вопрос и образование Приднестровской Молдавской Республики*, red. В.Н. Яковлев, Тирасполь 1993; Г.С. Брусалинская, *Органы законодательной и исполнительной власти Приднестровской Молдавской Республики на современном этапе*, Москва 2007; А.В. Девятков, *Международно-политические последствия «Де-факто государственности» Приднестровья*, „Вестник Тюменского государственного университета”, № 2/2014; А.Н. Сквозников, *Феномен непризнанных и частично признанных государств и особенности их правосубъектности*, „Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия: Право”, № 2/2011; *Феномен Приднестровья*, red. Н.В. Бабилунга, Тирасполь 2003.

w szczególności na gruncie polskim, gdyż wątek Polski wciąż wielokrotnie przewija się w różnych okresach jego ewolucji tudzież z uwagi na zachowane dotychczas silne związki niektórych regionów Naddniestrza z historią Polski.

Secesja Naddniestrza i proces tworzenia państwa

Proces tworzenia państwa naddniestrzańskiego w swojej genezie bardzo przypomina próby dążenia do jak największego stopnia samodzielności lub uzyskania całkowitej niepodległości przez inne regiony i podmioty autonomiczne, wchodzące w skład byłego Związku Radzieckiego. Wśród przykładów warto wymienić: Inguszetię, Czeczenię, Dagestan, Osetię Północną, Kabardo-Bałkarię, wreszcie należą do nich również: Abchazja, Osetia Południowa oraz szereg innych.

Pod koniec lat 80. XX w. sytuacja w regionie naddniestrzańskim była napięta ze względu na sytuację polityczną i ekonomiczną. Związane to było z rodzeniem się na terytorium całego ZSRR różnorodnych nieformalnych ruchów, które prowadziły do powstawania bądź umacniania się już istniejących, lecz przez pewien czas uspijonych tendencji nacjonalistycznych, a nawet separatystycznych w większości republik radzieckich. W szczególności na terytorium Mołdawskiej SRR można było zauważyć odradzanie się oraz znaczący wzrost działalności prorumuńskich ruchów narodowych wśród etnicznych Mołdawian. Ruchy te wyrażały chęć dążenia do ogłoszenia języka mołdawskiego jedynym językiem urzędowym, powrotu w nim do alfabetu łacińskiego oraz uznania wspólnej tożsamości etnicznej Mołdawian i Rumunów. Niektóre ruchy głosiły także ideę zjednoczenia się z Rumunią, która, mimo niskiego stopnia prawdopodobieństwa wcielenia jej w życie, do dziś jest rozważana jako jeden z ewentualnych sposobów wyjścia z trwającego w regionie kryzysu. Najbardziej radykalne odłamy nacjonalistycznego Frontu Ludowego Mołdawii (rum. *Frontul Popular din Moldova*) wyrażały poglądy skrajnie antymniejszociowe, etnocentryczne i szowinistyczne⁴, zachęcając tworzącą mniejszości narodowe ludność, szczególnie pochodzenia słowiańskiego (głównie Rosjan i Ukraińców), a także Gagauzów, do opuszczenia Mołdawii, a nawet wzywając do wysiedlenia ich z terenów Republiki⁵. Duża część ludności Naddniestrza, która nie znała języka rumuńskiego, obawiała się możliwego połączenia państw. Złe nastroje i niepokoje były dodatkowo podsycane

---

⁴ Zob. W. Kymlicka, M. Opalski, *Can Liberal Pluralism Be Exported?*, Oxford 2001, s. 208; także A. Lieven, *Chechnya: Tombstone of Russian Power*, New Haven 1999, s. 246.

⁵ H. Demirdirek, *The Painful Past Retold Social Memory in Azerbaijan and Gagauzia*, "Postkommunismens Antropologi", University of Copenhagen, 12–14.04.1996.

przez nomenklaturę sowiecką, która w tym czasie miała w Naddniestrzu bardzo mocną pozycję gospodarczą i przemysłową. Było ono zawsze bardzo ważnym, a nawet strategicznym regionem państwa, gdyż stanowiło najbogatszą prowincję w całej Mołdawii⁶.

31 sierpnia 1989 r. Najwyższa Rada Mołdawskiej SRR uznała język mołdawski za jedyny język urzędowy na terytorium Republiki, pozostawiając dla rosyjskiego rangę języka funkcjonującego niejako uzupełniająco i wspomagająco, jedynie dla celów dodatkowych i załatwiania spraw urzędowych mniejszej wagi. Powrócono w nim do alfabetu łacińskiego oraz ogłoszono wspólną mołdawsko-rumuńską tożsamość językową. Wraz z rozwojem, poszerzaniem oraz upublicznianiem planów wprowadzania kolejnych zmian kulturowych w Mołdawii napięcia rosły. Mniejszości etniczne czuły się zagrożone perspektywą całkowitego usunięcia rosyjskiego jako języka urzędowego, który służył jako środek komunikacji międzyetnicznej, a także wizją zjednoczenia Mołdawii i Rumunii. Ruchy ludności pochodzenia słowiańskiego nalegały na nadanie równego statusu obu językom: rosyjskiemu i mołdawskiemu, gdyż skład zarówno narodowościowo-etniczny, jak i językowy mieszkańców Naddniestrza znacząco odbiegał od pozostałej części Mołdawii. Odsetek etnicznych Rosjan i Ukraińców był szczególnie wysoki, a przeważająca większość populacji regionu, w tym również sporo etnicznych Mołdawian, używała rosyjskiego jako języka ojczystego, albowiem w 1989 r. ludność pochodzenia mołdawskiego liczyła mniej niż 40% mieszkańców ówczesnego Naddniestrza. Innym ważnym impulsem, który zintensyfikował ruchy separatystyczne, stały się wydarzenia w Rumunii, szczególnie zaś zgładzenie 25 grudnia 1989 r. Nicolae Ceaușescu.

W pierwszych wolnych wyborach parlamentarnych, przeprowadzonych w Mołdawskiej SRR wiosną 1990 r.⁷, zwyciężył mołdawski Front Ludowy, który powoli, ale w miarę konsekwentnie zaczął wprowadzać w życie swój program. W odpowiedzi na to 2 września 1990 r. podczas II Nadzwyczajnego Zjazdu Deputowanych Ludowych Naddniestrza wszystkich szczebli w Tyraspolu władze naddniestrzańskie, dążące do ochrony własnych interesów, proklamowały utworzenie Naddniestrzańskiej Mołdawskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (NMSRR) jako jednej z republik w składzie ZSRR. Przemoc nasiliła się, gdy w paździer-

---

⁶ Przed rozpadem Związku Radzieckiego (w 1990 r.) obiekty przemysłowe na terytorium Naddniestrza dawały 40% PKB całej Mołdawii oraz produkowały 90% energii elektrycznej, eksportowanej również do państw RWPG.

⁷ P. Hare, *Who are the Moldovans?*, w: *Reconstituting the Market: the Political Economy of Microeconomic Transformation. Competition Policy, Privatization and the Regulation of Public Utilities in Central Europe, the Baltics, Russia, Ukraine and Moldova*, red. P. Hare, J. Batt, S. Estrin, Amsterdam 1999, s. 363.

niku 1990 r. Front Ludowy wezwał ochotników do utworzenia uzbrojonej milicji w celu powstrzymania referendum autonomicznego Gagauzji, której ludność miała jeszcze większy odsetek mniejszości narodowych niż Naddniestrze. W odpowiedzi na to z kolei Naddniestrze utworzyło swoją formację ochotniczej milicji. Na skutek próby siłowego rozwiązania sytuacji, podjętej przez wojska mołdawskie 3 listopada 1990 r., w Dubosarach doszło do starć oddziałów mołdawskich z separatystami, w wyniku których zginęły trzy pierwsze ofiary konfliktu.

Chcąc zachować jedność Mołdawii w granicach federacji ZSRR oraz zapobiec dalszej eskalacji konfliktu, 22 grudnia 1990 r. prezydent ZSRR Michaił Gorbaczow podpisał dekret o środkach normalizacji sytuacji w SRR Mołdowa. W pkt 4 postanowił on, że decyzja II Zjazdu Deputowanych Rad Naddniestrza wszystkich szczebli z 2 września 1990 r. o utworzeniu Naddniestrzańskiej Mołdawskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej nie ma mocy prawnej i tym samym anulował ją. Poza tym nie podjęto żadnych konkretnych i znaczących działań przeciwko Naddniestrzu, w konsekwencji czego władze Republiki wkrótce mogły zapanować na swoim terytorium i utrzymać kontrolę w całym regionie.

25 sierpnia 1991 r. Rada Najwyższa NMSRR przyjęła deklarację niepodległości Naddniestrzańskiej Mołdawskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, tym samym dokonując faktycznej secesji. Dwa dni później, tj. 27 sierpnia 1991 r., Rada Najwyższa Mołdawskiej SRR przyjęła ustawę nr 691 o Deklaracji Niepodległości Republiki Mołdowa, w której stwierdziła brak mocy prawnej ustawy z 2 sierpnia 1940 r. o utworzeniu Mołdawskiej SRR, zgodnie z postanowieniami której Mołdawska Autonomiczna Socjalistyczna Republika Radziecka została włączona do Mołdawskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Za podstawę takiego stwierdzenia przyjęto brak wyrażenia woli przyłączenia się przez ludność Besarabii, północnej Bukowiny i prowincji Hertz, które 28 czerwca 1940 r. zostały wcielone do Związku Radzieckiego, a także brak takiej zgody mieszkańców, utworzonej 12 października 1924 r., Mołdawskiej ASRR (Naddniestrza). Konsekwencją braku woli, wyrażonej przez ludność tych terenów, było przyjęcie powołanej wyżej ustawy z 2 sierpnia 1940 r. o utworzeniu Mołdawskiej SRR przez Radę Najwyższą ZSRR z naruszeniem jej konstytucyjnych kompetencji, gdyż zamieszkiwane przez Mołdawian Naddniestrze od dawien dawna stanowiło część historycznego i etnicznego terytorium narodu mołdawskiego⁸. Niemniej jednak nie zmieniło to stanu faktycznego Naddniestrza.

---

⁸ Ustawa nr 691 o Deklaracji Niepodległości Republiki Mołdowa przyjęta 27 sierpnia 1991 r., opublikowana w języku mołdawskim w Monitorul Oficial № 011 z 30.12.1991 r., w języku mołdawskim oraz rosyjskim (*акон О Декларации о независимости Республики Молдова*), dostępna na: www.presidente.md/rus/declaration.

2 września 1991 r. podczas XII posiedzenia Rady Najwyższej Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej I kadencji niepodległe Naddniestrze, na podstawie deklaracji o suwerenności NRM, deklaracji o niepodległości NRM oraz dekretu o władzy państwowej, przyjęło swoją pierwszą konstytucję⁹. Wprowadziła ona podstawy ustroju politycznego, społecznego i ekonomicznego nowo utworzonego państwa, zasady jego organizacji i cele, a także ustanowiła obszerny katalog praw, wolności i obowiązków obywateli. Zagwarantowała szereg demokratycznych zasad ustrojowych, m.in. takich, jak: suwerennego i niepodległego państwa, niepodzielności terytorium, demokratycznego państwa prawnego, wielonarodowego suwerena, powszechnego, równego, bezpośredniego i tajnego prawa wyborczego, formy demokracji bezpośredniej (referendum) i pośredniej, społeczeństwa obywatelskiego, w tym udziału partii politycznych i organizacji społecznych w życiu politycznym społeczeństwa. System naczelných organów państwowych został wówczas skonstruowany po części na wzór radziecki, oparty na zasadzie jednolitości władzy. Został zachowany system rad narodowych na szczeblu centralnym i lokalnym, co było dosyć oczywistym, naturalnym i logicznym posunięciem, gdyż mimo ogłoszenia niepodległości państwo wciąż formalnie pozostawało podmiotem federacji w składzie Związku Radzieckiego. Wszystkie inne organy państwowe miały podlegać radom narodowym. W pozostałym zakresie konstytucja ta stanowiła nadzwyczaj nowoczesny akt prawny, spełniający, jak się wydaje, wszystkie standardy demokratycznego państwa prawnego. W systemie władz państwowych znalazły się ponadto instytucje prezydenta i wiceprezydenta, a także rząd, organy władzy samorządowej oraz sąd konstytucyjny. W wyniku rozpadu Związku Radzieckiego 5 listopada 1991 r. Naddniestrzańska Mołdawska Socjalistyczna Republika Radziecka zmieniła jedynie swoją nazwę na Naddniestrzańską Republikę Mołdawską (potocznie zwaną również Naddniestrzem).

Ewolucja Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej oraz skutki jej powstania

Secesja części terytorium mołdawskiego oraz utworzenie na jego terenie nowego niepodległego państwa wywołało sprzeciw władz mołdawskich. Z tego powodu wiosną 1992 r. mołdawski prezydent Mircea Snegur

---

⁹ Tekst pierwszej ustawy zasadniczej Naddniestrza z 2 września 1991 r. w stanie obowiązującym na listopad 1995 r. w języku rosyjskim – *Конституция Приднестровской Молдавской Республики со 2 сентября 1991 г. по состоянию на ноябрь 1995 года* – dostępna jest w elektronicznym zbiorze aktów prawnych Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej: <http://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=36582>.

rozpoczął szerzej zakrojoną akcję zbrojną, która miała na celu odzyskanie kontroli nad zbuntowaną prowincją. Działania wojenne Mołdawii przeciwko Naddniestrzu rozpoczęły się w okolicach Dubosar i Bender 2 marca 1992 r. – w dniu przyłączenia Mołdawii do ONZ. Z czasem konflikt zbrojny coraz bardziej przybierał na sile. W połowie kwietnia 1992 r., na mocy umów dotyczących rozlokowania wyposażenia wojskowego byłego Związku Radzieckiego, wynegocjowanych przez 15 dotychczasowych republik radzieckich, Mołdawia utworzyła własne Ministerstwo Obrony. Swoje apogeum konflikt zbrojny osiągnął w maju i czerwcu tegoż roku. Dopiero po upływie kilku miesięcy od rozpoczęcia działań wojennych, właściwie w ostatniej fazie konfliktu, do akcji wkroczyła stacjonująca w Naddniestrzu rosyjska 14. Armia pod dowództwem Aleksandra Lebiedia, która na początku w żaden sposób na konflikt nie reagowała. Decydując się ostatecznie na zbrojne rozwiązanie konfliktu, udało się jej zwyciężyć wojska mołdawskie. 4 lipca 1992 r. Aleksandr Lebied podczas konferencji prasowej ogłosił koniec konfliktu zbrojnego między Naddniestrzem a Republiką Mołdawii. 9 lipca w Helsinkach doszło do podpisania porozumienia o przerwaniu ognia między prezydentami Rosji, Mołdawii i wspierającej ją Rumunii¹⁰. W ten sposób, choć nie samodzielnie, a przy wsparciu wojsk rosyjskich, Naddniestrze zdołało obronić swoje terytorium i zachować nad nim kontrolę, tym samym ugruntowując swój status niepodległego państwa, wszak wbrew opinii społeczności międzynarodowej. Na skutek tego Naddniestrze, formalnie w dalszym ciągu pozostając w granicach Mołdawii, faktycznie potwierdziło swoją państwowość. Nieprzychylność społeczności międzynarodowej wobec utworzenia niepodległego państwa na terytorium Naddniestrza przejawiała się w braku uznania go przez państwa będące członkami Narodów Zjednoczonych.

W 1993 r. w Mołdawii odbyło się referendum, w którym ponad 90% obywateli opowiedziało się za utrzymaniem niepodległości. Nie przekonało to jednakże władz Naddniestrza do powrotu Republiki pod zwierzchnictwo władz mołdawskich. Co więcej, 24 grudnia 1995 r. Naddniestrzańska Republika Mołdawska przyjęła w referendum swoją kolejną, drugą już konstytucję, która obowiązuje do dziś¹¹.

---

¹⁰ Szerzej por.: K. Kurczab-Redlich, *Głowa o mur Kremla*, Warszawa 2007, s. 143–145.

¹¹ Obowiązująca ustawa zasadnicza Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej, przyjęta w referendum 24 grudnia 1995 r., podpisana przez prezydenta 17 stycznia 1996 r., w języku rosyjskim – *Конституция Приднестровской Молдавской Республики (принята на всенародном референдуме 24 декабря 1995 г., подписана Президентом Приднестровской Молдавской Республики 17 января 1996 г.)* – dostępna jest w elektronicznym zbiorze aktów prawnych Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej: <http://www.vspmr.org/legislation/constitution/>. Wart podkreślenia jest fakt bardzo wysokiego poparcia wyrażonego dla konstytucji podczas referendum, które wyniosło 82% oddanych głosów. Dotychczas ustawa zasadnicza była czterokrotnie nowelizowana (w 2000, 2005, 2006 i 2011 r.).

W obowiązującym brzmieniu wprowadza ona system naczelnych zasad ustroju politycznego, wśród których znajdują się m.in.: zasada suwerenności, niepodległego i demokratycznego państwa prawnego; zasada suwerenności narodu, sprawującego władzę zarówno bezpośrednio (w drodze wyborów oraz udziału w referendum), jak i pośrednio (przez organy władzy oraz instytucje samorządu terytorialnego); zasada najwyższej mocy, bezpośredniego stosowania i obowiązku przestrzegania konstytucji; zasada samorządu terytorialnego; zasada demokracji i pluralizmu politycznego; zasada równości i poszanowania praw; zasada państwa świeckiego oraz równości i niezależności związków wyznaniowych; zasada priorytetu praw i wolności człowieka wobec innych wartości. Po raz pierwszy wprowadzona została zasada trójpodziału władzy na – funkcjonujące niezależnie od siebie – władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, posiadające własne, odrębne kompetencje. Wśród zasad ustrojowych warto wymienić tę, która odnosi się do polityki zagranicznej – powinna być ona oparta na poszanowaniu suwerenności i równości państw, niestosowaniu siły, pokojowego rozstrzygnięcia sporów oraz nieingerowaniu w sprawy wewnętrzne innych państw, uznawaniu zasad i norm prawa międzynarodowego za podstawę stosunków z innymi państwami. Na szczególną uwagę w kontekście obrony suwerenności i niezależności Naddniestrza zasługuje zasada zakazu przejmowania władzy na terytorium Republiki, stanowiącego ciężkie przestępstwo przeciwko narodowi. Istotnym elementem tej zasady, umożliwiającym jej realizację, jest powołanie sił zbrojnych państwa w celu ochrony jej suwerenności i niepodległości. Do rangi zasad konstytucji podniesione zostały także niektóre prawa podstawowe, jak np. prawo do obywatelstwa naddniestrzańskiego oraz prawo własności, podlegające szczególnej ochronie państwa, obok wszelkich zasobów naturalnych, stanowiących – jako kolejna zasada – wyłączną własność państwową. Ponadto wśród postanowień stanowiących podstawy ustroju politycznego państwa znalazła się zasada równości trzech języków urzędowych: mołdawskiego, rosyjskiego i ukraińskiego. Ustanowiono także symbolikę państwową (flagę, herb, hymn i stolicę) oraz podział administracyjny kraju.

Konstytucja gwarantuje również obszerny katalog praw i wolności, a także określa zasady ich ograniczania, dopuszczalne wyłącznie w drodze ustawy oraz ze względu na bezpieczeństwo państwa, porządku publicznego, ochrony moralności, zdrowia, praw i wolności innych obywateli. Do zasad konstytucyjnych i ustrojowych, które dają się wyinterpretować z innych postanowień ustawy zasadniczej, należy bez wątpienia zaliczyć zasadę republiki prezydenckiej, która tym samym determinuje formę rządu państwa.

Interesującą i oryginalną zarazem cechą obowiązującej konstytucji naddniestrzańskiej jest bardzo szczegółowe określenie, a wręcz enumeratyw-

ne wyliczenie funkcji, jakie winno spełniać państwo. System naczelnych organów państwowych, skonstruowany na zasadzie podziału władzy, obejmuje: wymienianą w konstytucji na pierwszym miejscu, funkcjonującą w obrębie władzy wykonawczej, głowę państwa – Prezydenta Republiki, wybieranego w wyborach powszechnych na okres pięciu lat; parlament, będący na zasadzie wyłączności organem władzy ustawodawczej, zwany Radą Najwyższą, składający się z 43 deputowanych wybieranych na okres pięcioletniej kadencji; rząd Republiki, stanowiący drugie ogniwo dualistycznie skonstruowanej władzy wykonawczej, z jego przewodniczącym na czele; system lokalnych organów administracji rządowej oraz samorządu terytorialnego; system niezależnych organów władzy sądowniczej, realizowanej przez działalność niezawisłych sądów: Sądu Konstytucyjnego oraz sądów cywilnych, administracyjnych, karnych i arbitrażowych, z Sądem Najwyższym na czele.

W rozwiązaniu konfliktu Naddniestrza z Mołdawią na początku lat 90. włączyła się Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), chcąc doprowadzić do wynegocjowania skutecznego porozumienia w tej sprawie. W tym celu w 1993 r. została ustanowiona misja OBWE dla Naddniestrza. Początkowo OBWE mocno angażowała się w konflikt naddniestrzański i nawet była stroną w procesie pokojowym w formule 5:2. Później zaś, w wyniku zaproponowania przez Rosję formuły rozmów 2:1, z pominięciem Ukrainy, OBWE i Stanów Zjednoczonych, pozycja jej spadła. OBWE pozostawało w opozycji do rosyjskich propozycji sfederalizowania Mołdawii (zgodnie z tzw. planem Kozaka).

Dopiero w 1997 r. udało się wypracować rodzaj porozumienia między Mołdawią i Naddniestrzem. W dniu 8 maja ówczesni prezydenci: Mołdawii – Petru Lucinschi i Naddniestrza – Igor Smirnow podpisali memorandum o zasadach normalizacji stosunków między Republiką Mołdawii i Naddniestrzem, znany również pod nazwą „memorandum Primakowa”. Stanowiło to wyraźny krok na drodze do unormowania relacji między tymi podmiotami. I mimo że postanowienia memorandum były interpretowane przez rządy Mołdawii i Naddniestrza odmiennie, to samo podpisanie dokumentu, który ustanawiał prawne mechanizmy regulacji stosunków międzypaństwowych, należało wówczas ocenić pozytywnie i uznać za pewne osiągnięcie w negocjacjach.

W 1999 r. w Stambule został podpisany traktat, na mocy którego Rosja zobowiązała się do wycofania swoich sił zbrojnych z terenów Naddniestrza. Wbrew jego postanowieniom tego jednakże nie uczyniła i w dalszym ciągu traktuje terytorium Republiki jako bazę stacjonowania swojego sprzętu wojskowego. Garnizony miały zostać zlikwidowane do 2003 r., ale w czerwcu 2006 r. rosyjski minister obrony Siergiej Iwanow ogłosił,

że armia rosyjska nie opuści Republiki, dopóki w regionie nie zapanuje spokój¹². Została ona jedynie zredukowana do ok. 1800 osób, ale nawet taka liczba żołnierzy zapewnia istnienie niezależnej państwowości Naddniestrza.

22 lipca 2005 r. parlament Mołdawii uchwalił ustawę nr 173 o podstawowych przepisach specjalnego statusu miejscowości lewobrzeżnego Dniestru (Naddniestrza) [mołd. *Lege Nr. 173 din 22.07.2005 cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului (Transnistria)*]¹³. Na jej mocy nieuznawane przez Narody Zjednoczone Naddniestrze wciąż *de iure* stanowi Autonomiczną Jednostkę Terytorialną Naddniestrza o Specjalnym Statusie Prawnym (mołd. *Unitatea teritorială autonomă cu statut juridic special Transnistria*), zwaną potocznie również Lewobrzeżnym Dniestrem (mołd. *Stînga Nistrului*) w składzie Republiki Mołdawii¹⁴. Na podstawie wyżej powołanej ustawy Naddniestrze stanowi integralną część państwa mołdawskiego. Samodzielne może rozstrzygać jedynie przekazane mu na jej mocy sprawy. Naczelnym organem władzy przedstawicielskiej autonomicznego Naddniestrza jest Rada Najwyższa. Ma ona kompetencje ustawodawcze i może tworzyć ustawy obowiązujące na terytorium autonomii oraz inne lokalne akty normatywne. Wybrana może zostać w wyborach wolnych, przejrzystych i demokratycznych, które przeprowadzi Międzynarodowa Komisja Wyborcza za zgodą OBWE, a nadzorować je będzie Rada Europy. Warunkiem ich przeprowadzenia jest jednakże demokratyzacja i demilitaryzacja Naddniestrza. Wówczas wybrana w tym trybie Rada Najwyższa może uchwalić konstytucję (statut) Naddniestrza, która musi być zgodna z ustawą zasadniczą Mołdawii. Warto również dodać, że status autonomiczny regionu, określony w powyższej ustawie, poza Radą Najwyższą, nie przewiduje odrębnego dla Naddniestrza systemu organów: sądów, prokuratur, organów bezpieczeństwa.

W czerwcu 2006 r. prezydent Naddniestrza Igor Smirnow zapowiedział przeprowadzenie referendum w sprawie utrzymania niepodległości Naddniestrza, które odbyło się 17 września tegoż roku. Wzięło w nim udział 78,6% uprawnionych do głosowania, z czego 97,2% opowiedziało się za niepodległością i przyłączeniem się do Rosji, a swój sprzeciw wyraziło jedynie ok. 2% uczestniczących w głosowaniu. Około 95% wyraziło brak poparcia dla przyłączenia się Naddniestrza do Rumunii. Jednakże Stany Zjednoczone, OBWE i UE nie uznały ważności referendum. Zatem pre-

---

¹² W. Radziwinowicz, *Putin chce powiększyć Rosję*, „Gazeta.pl”, 2.06.2006 r.

¹³ W językach mołdawskim i rosyjskim dostępna jest w elektronicznych zbiorach aktów prawnych Republiki Mołdawii: <http://lex.justice.md/>.

¹⁴ O ustroju politycznym Mołdawii w języku polskim por.: R. Rajczak, *System konstytucyjny Mołdawii*, Warszawa 2014, *passim*.

prorowadzenie referendum, mimo tak dobrego wyniku poparcia dla niepodległości Naddniestrza, nie rozwiązało dotychczas trwającego konfliktu.

W styczniu 2011 r. OBWE ponownie rozpoczęła sondowanie stron w sprawie rozpoczęcia wielostronnych rozmów pokojowych w formule 3:2 (OBWE, Rosja, Ukraina oraz – w charakterze obserwatorów – Unia Europejska i Stany Zjednoczone). Działania te także nie doprowadziły do wyjścia z impasu.

Problem Naddniestrza ponownie odżył w kontekście konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, a szczególnie z chwilą secesji Krymu i przyłączenia go do Rosji. Niepodległe Naddniestrze wówczas dostrzegło możliwość pójścia taką samą ścieżką i w drodze przystąpienia do Federacji Rosyjskiej rozwiązania wciąż trwającego konfliktu z Mołdawią. W grudniu 2013 r. Rada Najwyższa Naddniestrza w pierwszym czytaniu przyjęła projekt ustawy o stosowaniu rosyjskiego ustawodawstwa federalnego na jego terytorium¹⁵. 18 marca 2014 r. Rada zwróciła się do rosyjskiej Dumy z prośbą o opracowanie przepisów prawnych, które umożliwiłaby przyjęcie nieuznawanej Republiki Naddniestrzańskiej do Federacji Rosyjskiej, gdyż ustawa o uproszczonej procedurze przyjmowania w skład Rosji państw na podstawie przeprowadzonych w nich referendum oraz na prośbę władz takich terytoriów, na mocy której Rosja wchłonęła Krym, nie może mieć zastosowania wobec Naddniestrza. Dotyczy ona bowiem państw, w granicach których mieszczą się przedmiotowe, kontrolowane przez nie terytoria, a które nie posiadają „efektywnej suwerennej władzy państwowej”. Według Rosji, Mołdawii taka sytuacja nie dotyczy. Kolejne argumenty przytoczone przez Rosję przeciwko zastosowaniu tych przepisów wobec Naddniestrza były takie, że referendum należałoby zorganizować zgodnie z ustawodawstwem Mołdawii, podczas gdy Naddniestrze posiada własne, oraz że w Naddniestrzu brak jest powszechnie uznawanych organów władzy, które zwróciłyby się do Rosji z prośbą o przyłączenie¹⁶. Powyższe stanowisko Rosji bez wątplenia można uznać za brak chęci i zgody na przyłączenie Naddniestrza do Federacji. Przypadek Krymu, wbrew oczekiwaniom, oddalił zatem możliwość pokojowego rozwiązania kwestii naddniestrzańskiej.

Na skutek pogłębiającego się konfliktu ukraińsko-rosyjskiego latem 2015 r. zarówno Mołdawia, jak i Ukraina uszczelniły swoje granice z Nad-

---

¹⁵ Por. A. Федеякина, *Приднестровье заживет по российским законам*, „Российская газета”, nr 6268 z 26.12.2013 r.

¹⁶ Por. *Naddniestrze też chce do Rosji. Separatysty apelują do Moskwy o zmianę prawa*, TVN24, 18.03.2014 r., <http://www.tvn24.pl> (dostęp 3.11.2016); także *Naddniestrze też chce przyłączyć się do Rosji*, WPmoney.pl, 18.03.2014, <http://news.money.pl/artykul/naddniestrze;tez;chce;przytlaczyc;sie;do;rosji,165,0,1498021.html> (dostęp 3.11.2016).

dnieżczem, a także zaczęły dążyć do ukrócenia przemytu, który uznawany jest za główne źródło dochodów elit naddniestrzańskich. W tym okresie Mołdawia zamknęła także granice dla samochodów na naddniestrzańskich tablicach rejestracyjnych, powołując się przy tym na postanowienia konwencji wiedeńskiej, która zakazuje ruchu samochodów osobowych z rejestracjami terytoriów nieuznawanych. Ukraina zapowiedziała ponadto również wybudowanie muru na granicy z Naddnięczczem, który dodatkowo miałby obronić ją przed ewentualną rosyjską agresją i otwarciem kolejnego frontu, których Ukraina tak mocno się obawiała. Uszczelnienie granic w połączeniu z pogorszeniem sytuacji finansowej Rosji spowodowało kolejny kryzys w Naddnięczczu, tym razem ekonomiczny i finansowy¹⁷.

Konkluzje

Od początku powstania Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej kazus Naddnięczczu dzieli badaczy prawa konstytucyjnego oraz prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych, którzy wciąż spierają się w sprawie jednoznacznego określenia statusu tego regionu, albowiem jego status *de iure* odbiega, a nawet leży w sprzeczności ze statusem *de facto*.

Z punktu widzenia teorii państwa Naddniestrzańska Republika Mołdawska posiada fundamentalne cechy państwowości: ludność, terytorium i władzę publiczną, wynikające z definicji państwa współczesnego. W 1995 r. Naddnięczcz przyjęło konstytucję, która utworzyła system naczelnych organów państwowych i wciąż obowiązuje. Ma zatem swój parlament, rząd i głowę państwa, podział administracyjny, a ponadto także: flagę, hymn, godło, walutę, wojsko, bank centralny oraz wszelkie inne instytucje i atrybuty państwowości. Dąży również do pełnej suwerenności i uznania go przez społeczność międzynarodową.

Niemniej jednak z perspektywy prawa międzynarodowego ten przypadek przedstawia się zupełnie odmiennie¹⁸. Żadne państwo będące członkiem Narodów Zjednoczonych nie uznaje suwerenności Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej, łącznie z Rosją. Jedyne państwa, które tego dokonały, to twory mające podobny status: częściowo uznawane przez społeczność międzynarodową Abchazja i Osetia Południowa oraz

---

¹⁷ A. Poczobut, *Ukraińsko-mołdawska blokada Naddnięczczu*, „Gazeta Wyborcza”, 1.09.2015 r., <http://wyborcza.pl/1,76842,18667003,ukraińsko-mołdawska-blokada-naddnięczczu.html> (dostęp 3.11.2016).

¹⁸ Interesujący i warty uwagi dyskurs w tej sprawie prowadzi B. Janusz-Pawletta, *Separatystyczne dążenia Naddnięczczu, Abchazji i Osetii Południowej a prawo międzynarodowe*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 2/2006, s. 95–109.

nieuznawany Górny Karabach¹⁹. Naddniestrze utrzymuje z nimi stosunki dyplomatyczne i posiada na ich terytoriach swoje placówki. Z uwagi na to, że prawo międzynarodowe nie określa liczby państw potrzebnych do uznania nowego organizmu państwowego, można by przypuszczać, że teoretycznie wystarczyłoby jedno, by zaistnieć w tej przestrzeni. W praktyce okazuje się, że teza ta jest dalece nieprawdziwa, gdyż w dużej mierze jest to jednak decyzja polityczna²⁰.

W tym konkretnym przypadku, mimo upływu czasu, widzimy wyraźną niechęć społeczności międzynarodowej wobec uznania naddniestrzańskiej niepodległości. Konflikt zapoczątkowany ponad ćwierć wieku temu na tle powstania niepodległego Naddniestrza wciąż pozostaje nierozwiązany, pogłębiając tym samym podział między nim a Mołdawią. Państwa sąsiednie natomiast, które formalnie podejmują określone kroki zmierzające do jego zakończenia (Mołdavia dąży do reintegracji regionu, Rosja i Ukraina natomiast – każda na swój sposób i przy użyciu odmiennych metod i środków oddziaływania – walczą o powiększenie wpływów na jego terytorium), w rzeczywistości wydają się utrzymywać dotychczasowe *status quo*, jakkolwiek każde z nich, bez wątplenia, z innych powodów.

Ustąpienie władz naddniestrzańskich i zgoda na utworzenie państwa federacyjnego z Mołdawią wydaje się obecnie mało prawdopodobne. Rozwiązanie kwestii Naddniestrza bardziej leży bowiem w interesie Mołdawii, która ma aspiracje prounijne, niż samego Naddniestrza. Równie mało prawdopodobna wydaje się możliwość przyłączenia regionu do Federacji Rosyjskiej. Wobec faktu, że zarówno Mołdavia, jak i Naddniestrze w dużej mierze korzystają z pomocy finansowej Rosji, to ona wciąż i niezmiennie wydaje się być tym najważniejszym czynnikiem, od którego przede wszystkim zależeć będzie powodzenie dalszych negocjacji mających na celu zażegnanie konfliktu. A wygląda na to, że Rosji odpowiada obecny stan rzeczy. Wydaje się zatem, że wraz z upływem czasu szanse na zjednoczenie się z Mołdawią będą się zmniejszać, ale – paradoksalnie – być może zwiększą się tym samym potencjalne szanse na uznanie międzynarodo-

---

¹⁹ Abchazję i Osetię Południową w rzeczywistości można by zaliczyć do państw uznanych, gdyż prawo międzynarodowe nie określa liczby państw, która miałyby dokonać uznania takiego nowo powstałego organizmu państwowego. Liczba ta formalnie gra zatem rolę wtórną. W praktyce jednakże sytuacja przedstawia się inaczej, gdyż do państw częściowo uznawanych zaliczane są zarówno Abchazja i Osetia Południowa, uznane jedynie przez cztery państwa: Rosję, Nikaraguę, Wenezuelę i Nauru, jak i Kosowo, uznane przez ponad 100 państw (liczba ta nie jest dokładnie ustalona) – a stanowi to przecież większość społeczności międzynarodowej.

²⁰ Za inny interesujący przypadek egzemplifikujący tę tezę może posłużyć kasus Cypru Północnego, oficjalnie Tureckiej Republiki Cypru Północnego, uznawanego jedynie przez Turcję. Zupełnie odmiennie potraktowany został natomiast przypadek Kosowa.

we państwowości Naddniestrza, choć obecnie trudno jest w to uwierzyć. Nie można też nie docenić wpływu na sytuację konfliktu między Ukrainą i Rosją oraz kazu Krymu, które bez wątpienia oddaliły na jakiś czas możliwość pokojowego rozwiązania kwestii naddniestrzańskiej.

Bibliografia

- Czachor R., *Niepodległe, nieuznawane. Perspektywy rozwiązania problemu statusu nieuznawanych republik na obszarze postradzieckim*, „Stosunki Międzynarodowe”, nr 69–70/2011.
- Demirdirek H., *The Painful Past Retold Social Memory in Azerbaijan and Gagauzia*, w: A. Lieven, *Chechnya: Tombstone of Russian Power*, New Haven 1999.
- Gil A., *Naddniestrzańska Republika Mołdawska jako element przestrzeni politycznej Europy Środkowo-Wschodniej*, Lublin 2005.
- Hare P., *Who are the Moldovans?*, w: *Reconstituting the Market: the Political Economy of Microeconomic Transformation. Competition Policy, Privatization and the Regulation of Public Utilities in Central Europe, the Baltics, Russia, Ukraine and Moldova*, red. P. Hare, J. Batt, S. Estrin, Amsterdam 1999.
- Janusz-Pawletta B., *Separatystyczne dążenia Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej a prawo międzynarodowe*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 2/2006.
- Konstytucja Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej z 2 września 1991 r. – *Конституция Приднестровской Молдавской Республики со 2 сентября 1991 г. по состоянию на ноябрь 1995 года*, <http://zakonpnr.com/DetailDoc.aspx?document=36582>.
- Konstytucja Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej z 24 grudnia 1994 r. – *Конституция Приднестровской Молдавской Республики (принята на всенародном референдуме 24 декабря 1995 г., подписана Президентом Приднестровской Молдавской Республики 17 января 1996 г.)*, <http://www.vspmr.org/legislation/constitution/>.
- Kosienkowski M., *Federacja Rosyjska wobec Naddniestrza*, seria wydawnicza: *Analizy Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 21, red. J. Kłoczowski, A. Gil, Lublin 2009.
- Kosienkowski M., *Naddniestrzańska Republika Mołdawska: determinanty przetrwania*, Toruń 2010.
- Kosienkowski M., *Ukraina wobec Naddniestrza*, seria wydawnicza: *Analizy Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 27, red. J. Kłoczowski, A. Gil, Lublin 2009.

- Kymlicka W., Opalski M., *Can Liberal Pluralism Be Exported?*, Oxford 2001, s. 208.
- Solak J., *Mołdawia – republika na trzy pęknięcia: historyczno-społeczny, militarny i geopolityczny wymiar „zamrożonego konfliktu” o Naddniestrze*, Toruń 2009.
- Kurczab-Redlich K., *Głową o mur Kremla*, Warszawa 2007.
- Naddniestrze też chce do Rosji. Separatyści apelują do Moskwy o zmianę prawa*, TVN24, 18.03.2014 r., <http://www.tvn24.pl>.
- Naddniestrze też chce przyłączyć się do Rosji*, WPmoney.pl, 18.03.2014, <http://news.money.pl/artykul/naddniestrze;tez;chce;przytlaczyc;sie;do;rosji,165,0,1498021.html>.
- Poczobut A., *Ukraińsko-mołdawska blokada Naddniestrza*, „Gazeta Wyborcza”, 1.09.2015 r., <http://wyborcza.pl/1,76842,18667003,ukrainsko-moldawska-blokada-naddniestrza.html>.
- “Postkommunismens Antropologi”, University of Copenhagen, 12–14.04.1996.
- Radziwinowicz W., *Putin chce powiększyć Rosję*, „Gazeta.pl”, 2.06.2006 r.
- Rajczak R., *System konstytucyjny Mołdawii*, Warszawa 2014.
- Solak J., *Konsekwencje zamrożonego konfliktu o Naddniestrze dla bezpieczeństwa europejskiego*, dodatek do „Zeszytów Naukowych Akademii Obrony Narodowej”, Warszawa 2010.
- Ustawa nr 691 o Deklaracji Niepodległości Republiki Mołdowa przyjęta 27 sierpnia 1991 r. – *Закон О Декларации о независимости Республики Молдова*, Monitorul Oficial № 011 z 30.12.91 r., www.presedinte.md/rus/declaration.
- Ustawa nr 173 o podstawowych przepisach specjalnego statusu miejscowości lewobrzeżnego Dniestru (Naddniestrza) – *Lege Nr. 173 din 22.07.2005 cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului (Transnistria)*, <http://lex.justice.md/>.
- Бабилунга Н.В., Бомешко Б.Г., Шорников П.М., *Государственность Приднестровья: история и современность*, Бендеры 2007.
- Бессарабский вопрос и образование Приднестровской Молдавской Республики*, red. В.Н. Яковлев, Тирасполь 1993.
- Брусалинская Г.С., *Органы законодательной и исполнительной власти Приднестровской Молдавской Республики на современном этапе*, Москва 2007.
- Головченко Л.Н., *Приднестровье: проблема реализации права на самоопределение народа, проживающего на территории Республики*, „Наука и современность”, № 27/2014, s. 270–274.
- Девятков А.В., *Международно-политические последствия «Де-факто государственности» Приднестровья*, „Вестник Тюменского государственного университета”, № 2/2014.

Сквозников А.Н., *Феномен непризнанных и частично признанных государств и особенности их правосубъектности*, „Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия: Право”, № 2/2011.

Федякина А., *Приднестровье заживет по российским законам*, „Российская газета” № 6268 z 26.12.2013 г.

Феномен Приднестровья, red. Н.В. Бабилунга, Тирасполь 2003.

Słowa kluczowe: secesja, Naddniestrze, państwa nieuznawane, proces tworzenia państwa, niepodległość, suwerenność, Naddniestrzańska Republika Mołdawska

Key words: Secession, Transnistria, Unrecognized States, Process of Creating a State, Independency, Sovereignty, Pridnestrovian Moldavian Republic

Abstract

The Rise of the Pridnestrovian Moldavian Republic and Its Implication

Since the secession of Transnistria in 1990 and creation of the independent Pridnestrovian Moldavian Republic the legal status of the region has still remained unclear and ambiguous. On one hand it has been a *de facto* state for more than 25 years, while on the other hand its separation has not been commonly recognized by the international community yet. As a consequence, Transnistria is still formally treated as an autonomous region of a special status within the borders of the Republic of Moldavia. The hereby paper is a certain starting phase of the research over the legal status of Transnistria and aims at deriving the genesis and evolution of its statehood. The subject of the work is the historical, as well as formal and legal analysis of the process of creating an independent state, its development, along with the implications and future perspectives, which might allow to make reliable conclusions concerning the region's legal status in the further research stages.